

Az iskolai tanulás eredményességének növelése hatékony tanulási módszerek elsajátításával

Tanítóként azt tapasztalom, hogy számos gyermek küzd azzal, hogy a rengeteg idő- és energiárfordítás ellenére az iskolai eredményei nem megfelelőek. Ennek okát számos kutató, köztük Lappints Árpád (2002) azzal magyarázza, hogy a tanulók nem rendelkeznek a megfelelő tanulási módszerekkel. Egyetértve Barabási Tündével (2009), miszerint a pedagógus fontos feladata, hogy fejlessze a gyermekek önálló tanulási képességeit tanulási stratégiák ismertetésével, egy olyan tervet dolgoztam ki az iskolai tanulás eredményességének növelése érdekében, amely során a II. osztályos gyermekek tanulási technikákra, módszerekre, eljárásokra tehetnek szert. Ezt kiegészítettem egy olyan szülőknek szóló beszélgetéssorozattal, amely az otthoni tanulás könnyítését szolgálta. A foglalkozássorozat megtervezésekor azt feltételeztem, hogy a fejlesztőprogram hozzásegíti a tanulókat a hatékonyabb iskolai tanuláshoz, önállóbbak lesznek az otthoni tanulásban, és növekedik azon tanulók száma, akiket belső motiváció ösztönöz a tanulásban. Bár a felmérések a hipotéziseimet csak részben igazolták, érdemesnek tartom megosztani a tervet, amelyben sok technikáról, eljárásról olvashatnak a kollégák is. A kutatás eredményei az I-es fokozati dolgozatomban találhatók meg.

Balogh László (2000) szerint a tanulást segítő tevékenységfejlesztésnek, irányultságának két útja van, a kettő szorosan összefonódva befolyásolja a tanulás hatékonyságát. Az első, a közvetlen fejlesztés, mely során megismertetjük és beépítjük a tanulási tevékenységbe azokat a tanulási módszereket, technikákat, amelyeket a gyermek még nem ismer. Ezáltal olyan stratégiák alakulnak ki, amelyek hatékonyabbak a korábbiaknál. A második út a közvetett fejlesztés, amikor a tanuló egész személyiségét, motivációját, emlékezetét, figyelmét, gondolkodását mozgósítjuk, azokat a pszichikus rendszereket, amelyek megalapozzák a tanulás egész folyamatát, így a tanulási stratégiák alkalmazását is.

A beavatkozás során a tanulókat a személyiségformálódás, a tág értelemben vett tanulás szintjén igyekeztem fejleszteni. A tanulási kompetencia kialakítását tartottam szem előtt, amely az élethossziglan tartó tanulásnak is biztos alapot nyújt. Elsősorban matematika- és természetismeret-órán foglalkoztunk a tanulási technikák tanulásával, a tanulási stílus formálásával, de annak érdekében, hogy a folyamatossággal biztosítsuk a tanulási stratégiák kialakításának hatékonyságát (Nagy, 1993, idézi Lappints, 2002), más tanítási órákon is sor került ezek alkalmazására. A fejlesztő tevékenységekre 11 héten keresztül heti egy alkalommal 50 perces foglalkozásokban került sor az osztályteremben. Olyan tanulási módszerekkel, technikákkal ismerkedhettek meg a tanulók, ame-

lyek élvezetessé, könnyebbé tették az ismeretek elsajátítását: emlékezési technikákkal ismerkedtünk meg, mint a test-útvonal módszer, történet-módszer, olyan memóriafejlesztő gyakorlatokat végeztünk, amelyek mozgósítják a tanulók emlékezőképességét, például rímalkotás, acronymek. Anyanyelvi kommunikáció órán olyan kooperatív, interaktív módszerekkel tanultunk, mint a mozaik-módszer, ötletbörze, fűrtábra, történetpiramis, gondolattérkép, olvasónapló stb. Törekedtem arra, hogy olyan problémahelyzeteket állítsak a gyerekek elé, amelyek megoldása logikus gondolkodást, társas interakciót, együttműködést követel meg a gyerekektől, ugyanakkor pozitív viszonyulást önmagukhoz és társaikhoz. Különös gondot fordítottam a kulcsszavak keresésére, a lényeg kiemelésére egy adott szövegből, hiszen mindez segíti a megértésre alapuló ismeretelsajátítást. Oly módon alkottam meg a tervet, hogy feladatai a szép, helyes, tiszta beszédre való nevelést, a helyes intonáció, hangsúly, hangléjtés kialakítását is szolgálják.

Mivel akkor beszélünk hatékony önálló tanulásról, ha a tanuló képes közvetlen irányítás nélkül kitartóan tanulni, saját otthoni tanulását egyénileg megszervezni, felismerni szükségleteit és lehetőségeit, és az idővel és az információval hatékonyan gazdálkodni (Báthory és Falus, 1997), fontosnak tartottam a szülők számára is biztosítani egy rövid, négy alkalmas képzést/tájékoztatót. A szülői beszélgetések keretében olyan témákra került sor, mint az otthoni tanulás külső és belső feltételeinek a biztosítása; motiváció a tanulásban, a büntetés és jutalmazás kérdése; az önálló és a szülővel való tanulás előnyei, hátrányai; az értelmes versus mechanikus tanulás. Nagyon hasznosnak bizonyultak a megbeszélések, fény derült arra, hogy sok szülő ugyanazokkal a problémákkal küszködik az otthoni tanulást illetően, megbeszéltük a felmerült gondokat, mérlegeltük a tanácsokat, ötleteket annak érdekében, hogy megkönnyítsük a gyermekek tanulását.

A továbbiakban a gyermekekkel folytatott fejlesztő tevékenységet mutatom be részletesen.

A fejlesztések szerkezetét tekintve minden alkalmat olyan érdekes *figyelemfelkeltő, problematizáló jellegű kérdésekkel* kezdtük, amelyek elindítják a gyermekek fantáziáját, gondolkodásra készítetik a tanulókat, ugyanakkor megteremtik a kapcsolatot az éppen aktuális témával. A kérdéseket oly módon fogalmaztam meg, hogy több változat átgondolására késztessek a tanulókat, illetve arra ösztönözzék őket, alkossanak véleményt, fogalmazzák meg gondolataikat, osszák meg társaikkal. A válaszadás rendszerint ötletbörzeszerűen történt: az összes lehetséges gondolatot meghallgattuk anélkül, hogy megítélénk a válasz helyességét. Az ötleteket írásban rögzítettük a táblára felragasztott nagy lapra. A tanulók elmondták meglátásaikat, majd pro és kontra véleményeik mentén a vitának is helyet adtunk, ezt követően pedig kiemeltük a lényeges gondolatokat. A tevékenységek *kilépőkártya* kitöltésével zárultak, amely lehetőséget adott arra, hogy a tanulók reflektáljanak a tananyagra és saját tanulási folyamatukra azáltal, hogy kiemelik a legfontosabb dolgokat, a tananyaggal kapcsolatosan kérdéseket, megjegyzéseket fogalmaznak meg. A tanóra vége előtt néhány perccel kiosztottam a tanulóknak egy-egy lapot, és arra kértem őket, hogy írjanak le: (1) néhány, az adott órán megismert, számukra fontos gondolatot, (2) egy kérdést a tananyaghoz kapcsolódóan, (3) egy személyes megjegyzést vagy észrevételt. Nem kötelező minden ponthoz írni valamit. A kilépőkár-

tya visszacsatolást nyújt a tanárnak a tanítási-tanulási folyamat tervezéséről, szabályozásáról, esetleges korrigálásáról, ezért nagyon fontos, hogy a következő óra elején a pedagógus összefoglalja a megjegyzéseket, válaszoljon a kérdésekre, tisztázza a félreértéseket.

Az első tevékenységet mesei keretbe helyeztem, Tigriskét kísértük el kalandos útján. Kezdetben felelevenítettük az I. osztályban tanult mondókát, amikor az egy és a tíz közötti számokat úgy tanultuk, hogy *minden számhoz hozzákapcsolódott egy-egy rímelő szó*:

Egy, megérett a meggy,

Kettő, csipkebokor vessző (...)

Ezt követően Tigriske egy térképre és levélre talált, amely elvezeti őt a barátaihoz, de nem tud tájékozódni, mert nem ismeri az égtájakat. A gyerekekkel segítettünk neki leolvasni a térképet, a következő *versikével* megtanulva az égtájakat:

Előttem van észak,

Hátam mögött dél,

Balra a nap nyugszik,

Jobbról pedig kél.

Tigriske a felfedező útja során egy csodaszép szivárványt is látott, de nem tudta elsorolni a barátainak, milyen sorrendben követik egymást a szivárvány színei. Ahhoz, hogy megjegyezze a szivárvány színeinek a sorrendjét, a gyerekekkel közösen a következő *akronymet* alkottuk: **póniszikla** (piros, narancs, sárga, zöld, kék, lila). Azért, hogy még könnyebben megjegyezzük Tigriskével együtt ezt a szót, a *történet módszerét* is segítségül hívtuk: a gyerekek csoportmunkában egy-egy történetet kellett kitalálniuk, amelyben szerepelnie kellett a póniszikla szónak. A történetet rajzban is ábrázolták.

Tigriske egy faluhoz ért, ahol megtalálta barátait, akik éppen egy *hiányos szövegű versikét* olvastak. Segítettünk nekik kiegészíteni a hiányzó szavakkal (lásd aláhúzva). A vers a következő:

Tudjátok-e, Icu, Samu,

mely szó végén rövid az u?

E szavakat versbe szedtem,

el is mondom néktek menten.

Szürke az ég, mint a hamu,

fészkén ül már gólya, daru.

Hazafelé baktat Pityu,

húzza vállát két nagy batyu.

Az egyikben fura áru,

bábszínházhoz sok-sok bábu.

A másikban drót, szeg, gyalu,

épp ezekre vár most apu.

Nincsen messze már a falu,

látszik a sok rácsos kapu.

A kapuban ott áll anyu,

azt lesi, hogy jön-e Pityu.

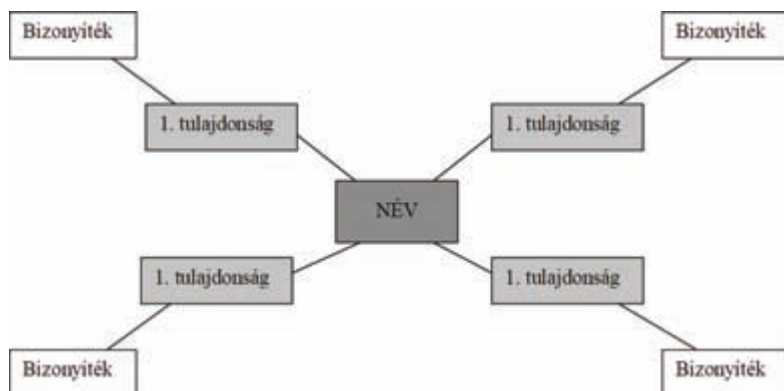
Szürke az ég, mint a hamu,
elszenderül gólya, daru,
s ha bezárul minden zsalu,
elalszik az egész falu.

A helyesírási szabály *dalba foglalása* (U-Ú dal) megszilárdította a u-ú helyesírására vonatkozó ismereteket:

Szó végén az ú, hú de hosszú!
Szó végén az ű, hű de hosszú!
Van néhány vagány, aki mindig mást csinál!
Nem áll be a hosszú sorba,
Inkább marad rövid kurta.
Felsorolom, hegyezd füled,
Ismerd meg, hogy mik is ezek!
Alku, áru, batyu, daru,
Bábu, falu, adu, gyalu,
Hamu, hindu, kapu, kenu,
Saru, satu, lapu, zsalu.
Eskü, menü, revü, güzü,
Ürü, бүрү, jaj, mennyi ü!
Ha becézed, Icu, Pityu,
Rövid az u, rövid az u!
(ismét: Alku, áru,jaj, mennyi ü.)
Megdicsér majd anyu, apu,
Tele lesz a bőség-szaru!

A **második tevékenységen** a memóriafejlesztésre, az emlékezőképesség mozgósítására fektettem a hangsúlyt. Móra Ferencnek A gavallér zsiráf című versét tanultuk. Figyelemfelkeltő *találós kérdéssel* kezdtünk: Igen fenn hordja a fejét,/eléri a fák levelét./ Mondd meg gyorsan a nevét! (Zsiráf) Ezt követően a kivetítőn megjelenő gavallér zsiráf képét figyelve problematizáló jellegű kérdéssel haladtunk tovább: Te mit kérdeznél ettől a zsiráftól? A verset memorizálást segítő technikák alkalmazásával tanultuk meg. Ilyen technikák lehetnek a hangos és néma olvasás, lassú és gyors olvasás, kulcsszavak aláhú-zása, memorizálása, asszociációk, szelektív olvasás, rímek és ismétlések kikeresése, ismeretlen szavak meghatározása, fogalmak közti kapcsolatok megkeresése, ok-okozati összefüggések keresése, kérdések feltevése, válaszok adása, parafrázis (egyes versrészek átfogalmazása). A *fürtábra vagy ötletháló módszer* (lásd 1. ábra) segítségével a gyermekek feltüntethetik a szövegben található különböző fogalmak között létező kapcsolatokat. A szöveg nyílt vagy rejtett információi alapján a tanulók kitöltenek egy olyan grafikai szervezőt, amibe nem csupán a szereplő tulajdonságát kell beírniuk, hanem a bizonyítékot is, ami alátámasztja azt. Ezen a tanórán például elkészítettük a zsiráf jellemzését a zsiráf cselekedetei, szavai, illetve más szereplők, a költő, az olvasó véleménye alapján. Középre írtuk az állat nevét, majd körbe a tulajdonságait. Az első tulajdonsága, hogy magas, erre bizonyíték a költő szava: „asztalra áll az egyik,/a másik létrára:/így próbálják

a gallért/a zsiráf nyakára.”, vagy a másik tulajdonság, amit kiemeltek a gyermekek, hogy buta, bizonyíték rá a papagáj véleménye: „hosszú nyakon rövid ész” stb.

1. ábra: Fürtábra

A **harmadik beavatkozás** fő célja a pontos, érthető megértésre való törekvés volt. Gyakoroltuk a *lényeg kiemelését adott szövegből*. A farkas, a kecske és a káposzta című mesét dolgoztuk fel *logikai rejtvény* segítségével. Változatos feladatokkal próbáltam rávezetni a tanulókat, hogy értelmesen kell elsajátítani a megtanulandó tananyagot. A *Keresd a párját!* csoportalakító módszer segítségével négy csoportba osztottam a tanulókat: négy, a mese szereplőit ábrázoló képet felvágtam öt-öt részre, azaz annyi részre, ahány gyereket szeretnék egy csoportban. A képdarabok szétosztása után mindenki megkereste az összeilleszthető részeket, így alakultak ki a csoportok. Az *útlevél* módszerrel mindenik csoport elkészítette egyik meseszereplő útlevelét, ami tulajdonképpen a szereplő főbb tulajdonságait összegzi. Továbbá a gyermekek egy kocka hat lapjára írt utasítások szerint kutatásokat végeztek a történet alapján. Az utasítások a következők voltak: Írd le! Hasonlítsd össze! Társítsd valamihez! Elemezd, alkalmazd, érvelj ellene és mellett! A reflektálást elősegítette az *ötsoros (Cinquain)* technika, amely megkövetelte a téma tömörítését, szintetizálását. A gyerekek csoportokban dolgozva ötsoros verset kellett írjanak a következő modell szerint:

Cím (1 főnév)
 Leírás (2 melléknév)
 Cselekvések (3 ige vagy igenév)
 Érzelem, gondolat (4 szó)
 A lényeg újrafogalmazása (1 szó)

Egyéb mnemotechnikai eljárásokkal is ismerkedtünk, amelyeket a következő kérdésekbe foglaltam: Hány olyan dolog jut eszedbe, amely piros/kerek/kicsi/átlátszó/kockás vagy zöld/rövid/puha/ehetetlen vagy fekete/kemény/olvad/meleg? Hány olyan szó jut eszedbe, amely hasonlít egy másikra vagy rímel egy másikkal? Hány olyan szót tudsz, amely *e* hanggal kezdődik? Alkoss egy mondatot a „mjíeaf” betűcsoport tagjaival kez-

dődő szavakból (például: Milyen jó ízű ez a fagyalt.)! *Akrosztichont* is használtunk, például „Írd le a neved kezdőbetűit, és minden betűvel írd egy szót, amellyel magadat jellemzed!” vagy „Írd egy-egy élőlényt minden betűvel A, B, D, I, O, A, K, E! Hány szót alkothatunk ezekkel a betűkkel?”

A **negyedik beavatkozás** a logikus gondolkodás fejlesztése, a problémahelyzetek megoldása jegyében zajlott. *Figyelemfelkeltő játékkal* indítottuk a tevékenységet: Folytasd a következő mondatot: „Ha ezt el tudod olvasni, akkor...”. Ezt követte két érdekes szöveg felolvasása kivetítőről, ahol a szavakban megcserélődtek a betűk, de csak olyan mértékben, hogy nem válik lehetetlenné a szöveg helyes megértése. Ezt beszélgetés követte, minden gyerek elmondta, hogy mi okozott nehézséget a feladat elvégzésében, mi volt könnyű a feladatban. A továbbiakban *Venn-diagram* kitöltésére került sor. A gyerekek az olvasott szöveget kellett összehasonlítsák kiscsoportban, megjelölve a különbségeket és a hasonlóságokat a két szöveg között. Gondolkodást fejlesztő feladatokat is oldottunk: *kakukktójás felfedezése, mondatok helyes sorrendje, hiányos szavak felfedeztetése, fiahordó szavak* (pl. Milyen állatnév rejtőzött el a szavakban: kulipintyó, kökörcsin, kocsibejáró, kerekecske?).

Az **ötödik, hatodik beavatkozás** keretein belül olvasást elősegítő feladatokat végeztünk, a szép, helyes beszéd, a tiszta artikuláció, a helyes hanglejtés és hangsúly, a helyes intonáció kialakítására törekedtünk. *Kommunikációs játékkal* kezdtünk, kiosztottam a gyerekek felének egy rövid szöveget. Arra kértem őket, hogy az olvasottak tartalmát ismertessék padtársukkal anélkül, hogy megszólalnának. Megbeszéltük, hogy a feladat elvégzésében mi okozott nehézséget, és mi jelentett segítséget, valamint mi az, amit egy hasonló helyzetben másképpen tennének a sikeresebb megoldás érdekében. Fény derült a verbális kommunikáció fontosságára. *Beszédtechnikai gyakorlatokat* végeztünk rekeszlégzés, alaplevegő, pótlevegő, helyes testtartás edzésére, illetve a hangadás és az artikuláció fejlesztésére. *Nyelvforgatókkal* is próbálkoztunk, például gyakoroltuk a következő vers ütemes olvasását, a szavak tiszta ejtését:

Száll a labda, röpp, röpp,

Száll rajta a pötty, pötty,

Kislány dobja, fiú kapja,

Itt a labda, ott a labda.

Érdekes szópárokat olvastunk, közösen, egyénileg, előbb némán, halkán, majd középhangerővel: szál - száll, néz - nézz, megy - meggy, halom - hallom, röpül - röppen, recseg - reccsen, hal - hall, mond - mondd, potyog - pottyán. Szókincsfejlesztést elősegítő mozgásos játékokkal tarkítottam a tevékenységet. A *Szólabda* nevű játékban például, aki elsőnek dob, az mond egy szót, aki pedig továbbdobja, az előző szó utolsó hangjával mond egy új szót.

Közmondásokat is alkottunk, a *Keresd a párját!* játékkal:

Madarat tolláról, ne is egyék!

Ki nem dolgozik, ember barátjáról.

Ki korán kel, ritkán jó.

Mit nem kívánsz magadnak, aranyat lel.

Hamar munka

ne tedd másnak.

A *válogató olvasás*, *csalafinta olvasás* (egyéni, hangos olvasás közben az olvasó megmásít egy szót, a többieknek figyelniük kell, és dobolniuk a lábukkal, ha észreveszik a csalafintaságot), a *szógyűjtés* (keressünk a szövegből hosszú magánhangzós, hosszú más-salhangzós, toldalékos, 2-3-4-5 vagy több tagú szavakat) a tanulók kedvencei közé tartoztak ezeken az órákon. *Rövid filmek segítségével megfigyeltük*, hogy a színészek, rádióbemondók milyen beszédtechnikai gyakorlatokat végeznek fellépés, adás előtt. A világhálót böngészve nyelvtörőkkel ismerkedtünk, majd új nyelvtörőket alkottunk. Mondókákat kísértünk tapssal, járással, mozgással egyenletes lüktetéssel vagy tapssal, lassú és gyors tempóban egyaránt.

A **hetedik alkalommal** önálló, egyénre szabott feladatokat választottam az önállóságra nevelés céljával. Figyelemfelkeltő kérdéssel indítottam a tevékenységet: Milyen lenne az élet, ha semmiben sem lenne szükséged segítségre? A gyerekek elmondták véleményeiket, végiggondolva a helyzet pozitív, negatív oldalait. Ez indította el a beszélgetést az önálló meg a társal való tanulásról. *Venn-diagramba* sűrítettük a tanulók gondolatait, közösen töltöttük ki a táblánál a „tanulás egyedül” vagy a „tanulás társakkal” változatok pozitívumait, negatívumait. *Asszociációs játékkal* folytattuk: a tanulás szóra anynyi asszociációt írtak a gyerekek, amennyi eszükbe jutott. Itt fontos elmondani a gyerekeknek, hogy nincs jó vagy rossz megoldás, hanem írjanak le mindent, ami eszükbe jut a tanulás kapcsán, hiszen egy feladatra több eltérő gondolat is lehet megoldás. *Kerekasztal körforgó módszer* alkalmazva a tanulók egy papírlapot és ceruzát adtak körbe meghatározott rendben (balról jobbra). Az első diák leírt egy gondolatot a tanulásról, majd a következő hozzátett ehhez valamit, és úgy adta tovább. A végén megbeszéltük a feladatot, levontuk a következtetéseket.

A tevékenység második felében mesehallgatás következett. Az önző óriás című mesét hallgattuk meg oly módon, hogy a bonyodalom kifejtése előtt megállítottam a mesét, és a *jóslás módszerével* a tanulóknak kellett folytatni a történetet. A jóslás arra sarkallja a tanulót, hogy kevés információból kiindulva előfeltevéseket, elvárásokat fogalmazzon meg a hallott szöveggel kapcsolatosan. A teljes mese meghallgatása után összevetettük a megfogalmazott hipotéziseket a tényleges tapasztalatokkal, és magyarázatokat kerestünk az eltérésekre, hasonlóságokra. Végül a tanulók *történetpiramisban* összegezték a mesét. Ez tulajdonképpen egy grafikai szervező, mely segít a történetek szerkezetének feltárásában, fontos elemeinek összefoglalásában. A tanulók párban dolgoztak, majd összehasonlították munkájukat, megvitatták az eltérések, egyezések okait.

A **nyolcadik alkalom** fő célja az intuíció, kreativitás fejlesztése, a kommunikációs készségek és a logikus gondolkodás kialakítása volt. *Figyelemfelkeltő kérdéssel* indítottam: „Mit gondolsz, milyen lenne az életed az északi sarkon?”, ezzel is utalva a foglalkozás témájára, amely a sarkvidék élővilága. Megvitattuk a tanulók válaszait. Hármascsoportokba szerveződve kitöltötték a *TTM táblázat első két oszlopát* (Tudom/Tudni szeretném/Megtudtam címekkel alkotott oszlopok). A táblázat célja, hogy a tanulók ismereteiket a már meglévőkhöz kapcsolják, saját kérdéseik megfogalmazásával motiváltabbá váljanak az új anyag megtanulására, ugyanakkor gyarapítsák tudásukat azáltal, hogy

más szempontjaival is találkozhatnak. Miután a tanulók írtak egy listát arról, amit a témáról tudni vélnek, és még tudni szeretnének, megbeszélték a felmerült kérdéseket. A *mozaik-módszert* alkalmazva minden csoport megkapta a ismeretközlő szöveget, amely bemutatta az északi sark élővilágát, majd az azzal kapcsolatos feladatsor elvégzése után a csoportok részeredményeiből egy közös ismeretanyagot tudtunk összeállítani. Így egymástól tanulva szerezték meg az ismereteket, részekből rakták össze. A *képtárlátogatás* módszerével a szerzett információk, ötletek megosztásra kerültek az egész csoporttal. Miután a kisebb csoportok rendszerezték az információkat, elkészítették a munkát, amelyeket a képtárlátogatás során mindenki megtekintett. Mindezek után a tanulók kitöltötték a TTM táblázat utolsó oszlopát is, bemutatták az osztálynak, majd közösen megbeszéltük a felmerült kérdéseket, az átélt élményeket.

A **kilencedik alkalom** céljai a társas interakció, az empátia, az érzelmi alapok megszilárdítása, a szociális készségek fejlesztése, az együttműködés fejlesztése és a versenyszellem, illetve a közös játék örömeinek megtapasztalása volt. A *Keresd a párját!* csoportalakító játékkal 6–7 fős csoportokat alkottunk. Aranyosi Ervin: Biztató szavak gyermeknek című verséből négy mondat szavait, szó szerkezeit papírcsíkokra írtam (Legyél jó, és legyél kedves, becsüld meg a társaid! Merj álmodni óriásit, s váltsd valóra vágyaid! Légy derűs és udvarias, s érezd tőle jól magad! Állj ki mindig igazadért, ha szívedből jön szavad!). A gyerekek húztak egy-egy lapocskát, amelyen a versből kiragadott szavak voltak, ezekből a szavakból kellett, hogy megalkossák az eredeti mondatokat, csoportokat alkotva mondatonként. Következett a csoportzászló, csoportjelkép, csoportmóttó, csoportfestmények elkészítése. Mindezeket az osztályban feltettük a falra. Következett a szerep leosztása kiscsoporton belül. A tanulók a következő szerepeket osztják fel egymás között: olvasó, írődeák, helyesírás-megfigyelő, rajzoló. Mindenkinnek megvan a fő szerepe, de bárki elmondhatja az észrevételeit, véleményét, ötleteit. Csoportfejlesztő játékokkal folytattuk a tevékenységet, például a diákoknak közösen *a lehető legtöbb szót kellett megtalálniuk egy keresztretjtvény hálójából*. Egy másik játék a *Három állítás, egy hamis*, amikor a csoport minden tagja ír magáról egy kis lapra két igaz és egy hamis állítást. Egy tanuló a csoportból összeszedi a papírokat, és rendre felolvassa az állításokat. A csoportnak először ki kell találni, hogy ki írta az állításokat, majd azt is, hogy melyik a hamis állítás. A *bizalomsétát* a gyerekek párban játsszák: egyikük becsukja a szemét, a másik körbevezeti az osztályban, majd szerepet cserélnek: aki eddig vezetett volt, az fog ezután vezetni. A *Ne mondj se igent, se nemet!* című játékban a gyerekek szétszóródva állnak a teremben. A játék indítása után kettesével beszélgetnek, és arra kell figyelniük, hogy ne mondják ki az igen vagy nem szót. Aki mégis megteszi, az elveszíti beszélgető partnerét, és egy új, szabad játékost keres.

A **tizedik beavatkozás** alkalmat adott arra, hogy egymástól tanulva szerezzék meg az ismereteket a csoport tagjai, részekből rakják össze az információkat, csoportos, kooperatív játékok segítségével. *Figyelemfelkeltő kérdéssel* indítottam: Mit gondolsz, milyen lenne az életünk, ha nem léteznének háziállatok? A tevékenység témája a farmon élő állatok voltak. A tanulók a fantáziájukra hagyatkozva elmondták véleményeiket, ötleteiket. *Kettős kör* játékkal hangolódunk rá a tevékenységre: a diákok egy külső és egy belső kör-

be álltak, majd szembefordultak egymással. Megállás után néhány különleges információt közöltek magukról a velük szemben álló társukkal. Jelre a külső körben álló gyermekek léptek egyet jobbra, így új párral beszélhették meg a következő kérdést. A játék végén kiderítettük azt is, hogy kinek hány információt sikerült megjegyezni. Továbbá a tanulók csoportokban dolgoznak, a csoportok összetétele változatlan a kilencedik alkalom csoportjaihoz képest, hiszen akkor már csoportnevet, zászlót, jelképet, mottót választottak. A csoportok *fürtábrát* készítették a farmon élő állatokról. A párok tagjai különböző színekkel dolgoztak, hogy követhető legyen mindenki hozzájárulása a munkához. Ezután a *csillagrobbanás* módszerével ismertettem meg a gyermekeket: a központi nagy csillagra felrajzoltuk a témát, és minden ágán egy-egy kisebb csillagra felírtuk a kérdéseket: Mi?, Ki?, Hol?, Miért?, Mikor? Mindegyik csoport képviselője kihúz egy kis csillagot egy kérdéssel. A csoportok feladata, hogy 3–4 kérdést fogalmazzanak meg a libáról a megadott kérdőszóval. Amikor a kitűzött idő lejár, újra összeülnek a nagycsillag köré, a csoportok sorban felteszik egymásnak a megfogalmazott kérdéseket, és megadják egymásnak a válaszokat. Példák kérdésekre: „Hol él a liba?”; „Ki gondoza?”; „Mi van a fészkében?” stb. Minden helyes válaszra egy kis jutalomcsillagot kaptak a csoportok.

A *gyémánt-módszer* keretében a gyermekek előbb megfigyelik az asztalra elhelyezett kártyákat, amelyek háziállatokat ábrázolnak. A feladat: gyémántot csiszolni. Megbeszéljük egymás között a megoldási lehetőségeket, és megpróbálták „kicsiszolni” a gyémántot. Segítő kérdésekkel lehet irányítani a beszélgetést. A *Ki vagyok?* játékkal folytattuk a tevékenységet. A játék kezdetén mindenki kapott a hátára egy papírkát, amin egy háziállat neve szerepel, de úgy, hogy saját magáról nem tudja, hogy micsoda. A feladat, hogy rá kell jönni, hogy milyen állat, beszélgetni kell a többiekkel, mindenki megnézheti, hogy kinek mi van a hátán, és arról érdeklődik, hogy ő micsoda.

A **tizenegyedik alkalom** fő célja a pozitív viszonyulás kialakítása önmagunkhoz és másokhoz. A figyelemfelkeltés szerepét töltötte be a mese a gonosz boszorkáról, aki átkot vetett a Jóság tündérre, megőrizte a rosszindulat jellemzőivel. A Jóság tündér igazi jellemvonásait és a ráruházott rossz tulajdonságokat egymástól elkülönítve felírtuk a táblára: jóságos, kitartó, segítőkész, megértő, jólelkű, emberséges, igazságos, együttérző, figyelmes/erőszakos, durva, ellenkező, dicsekvő, szemtelen, tolakodó. Eltökéltük, hogy megmentjük a Jóság tündérét megoldva a soron következő kihívásokat. Amint megoldottunk egy feladatot, lehullott egy rossz tulajdonság a tündérről.

A *Keresd a páráját!* játékkal alakítottunk csoportokat: különböző hosszúságú pálcikákat húztak a tanulók – az egyenlő hosszúságú pálcikát húzó tanulók ugyanabba a csoportba kerültek. Feladatlapokon is bekarikázták a tanulók a jóságtündérre jellemző tulajdonságokat (a táblán már ott van). Ezt *szituációs játék* követte: Hogyan tudnánk kifejezni szeretetünket más iránt a következő helyzetekben (szülő - gyerek, gyerek - szülő, gyerek - gyerek)? A csoportok bemutatták a szituációkat.

A helyzetekből és Halász Judit Rossz gyerekek című dalából kiindulva arról beszélgettünk, hogy kivel fordult már elő, hogy rossz fát tett a tűzre? Néhány konkrét történet került elmesélésre. Az *Értékbörze* nevű játékkal egy újabb feladatot kellett megoldani csoportosan: egy lapon értékek voltak feltüntetve, amelyeket bekarikázva lehetett megvá-

sárolni. Minden gyermeknek volt 10 tallérja, amit elkölthetett egy általa kiválasztott értékre. Pénz nem maradhatott. A játékos feladatokat beszélgetés követte a „Hogyan tudnak szüleid szavakkal kedveskedni neked?” és a „Hogyan tudunk másoknak örömet szerezni?” kérdések mentén. A tevékenység értékelése végett megbeszéljük a történeteket a következő kérdés alapján: Mindezek után, mit gondolsz, milyen helyzetben, mit fogsz te másképp tenni a jövőben?

Meglátásom szerint a tanulók sokat fejlődtek. Kihívást jelentett számukra az új módszerek sokasága, de mivel a tanult technikák lényege éppen abban állt, hogy motiválta, pozitív attitűdre készítette a gyermekeket, könnyedén hozzászoktak alkalmazásukhoz. A gyermekek sok információt tettek magukévá, aktív résztvevői voltak a tevékenységeknek, még a visszahúzódó gyerekek is gyakran szót nyertek, elmondhatták ötleteiket. A csoportosan végzett feladatok alatt a gyermekek tanulótársra tettek szert olyan gyermekek személyében is, akivel korábban keveset kommunikáltak, sokszor kellemesen csatlódtak egymásban, kialakultak új szimpátiák, barátságok. A tanulást elősegítő módszerek, technikák alkalmazása lehetőséget adott számomra a kísérletezésre, és arra, hogy tanulási partnerként legyek jelen az osztályteremben – a munkafolyamat számomra is eredményes tanulási élményt jelentett.

Irodalom

Balogh László (2000): *Tanulási stratégiák és stílusok, a fejlesztés pszichológiai alapjai*. Kossuth Egyetem Kiadó, Debrecen.

Barabási Tünde (2009): *Tanulásmódszertan. Hatékony tanulási technikák*. Tanulmányi útmutató. Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár.

Báthory Zoltán és Falus Iván (1997): *Pedagógiai Lexikon*. Keraban Könyvkiadó, Budapest.

Lappints Árpád (2002): *Tanuláspedagógia: a tanulás tanításának alapjai*. Comenius Kiadó, Pécs.